

Savatie Baştovoi
ANTIPARENTING

CATHISHA

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Ieromonah
SAVATIE BAȘTOVOI

Antiparenting

Sensul pierdut al paternității

GATHISHA

CUPRINS

1. SENSUL PIERDUT AL PATERNITĂȚII

1. De la pedagogie la parentologie	11
2. Slabi sau puternici?	17
3. Ce e iubirea?	23
4. Copii doriți, copii nedorți	29
5. Ajunge copilului să fie ca părintele său?	35
6. Nevoia de educație	41
7. Instinctele	49
8. Instinctul matern. Paternitatea	57
9. Ce-și doresc copiii	63
10. Limbajul	69
11. Emoțiile	73
12. Anti-Biblia ca metodă	81
13. Noua religie laică	87
14. Temeiurile pietății filiale în confucianism	91
15. Paternitatea biblică	99
16. Istoria și efectele termenului „parenting”	107

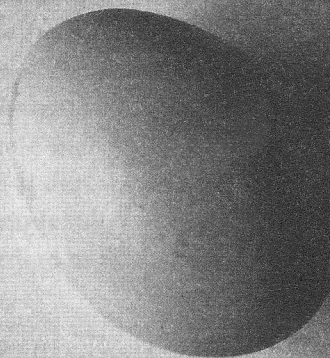
2. COPIII IUBIȚI NU FAC TANTRUM

17. Cele 4+1 experiențe ale copilului	119
18. Memoria	137
19. Libertatea	143

20. Jocurile copilăriei	147
21. Competiția	155
22. Copii sănătoși, copii bolnavi	161
23. Tantrumul	167
24. Alintul	185
25. Ascultarea	191
26. Băieți și fete	193
27. Moda	197
28. Microbii. Alimentația	203
29. Sindromul „cel mai”	209
30. Fascinația „oamenilor mari”	211
31. Îngerul de lumină	217
32. „Cinstește pe tatăl și pe mama ta.” Mitul traumelor	223
33. Hristos	231

3. ZECE POVESTIRI DIN COPILĂRIE

Tata	235
Iapa	239
Moș Gerilă	241
Pantalonii mamei	243
Briceagul din cărare	245
Căluți de plastilină	247
Palma	251
Năstică	253
Îmblînzirea	255
Bursucul	259

1. Sensul pierdut al paternității

1. De la pedagogie la parentologie

1) Toți adulții au fost copii și pot judeca despre copilărie din proprie experiență. 2) Speculațiile despre nevoile copiilor sînt de cele mai multe ori simple proiecții ale adulților. 3) Virtutea și dorința de a fi mai bun sînt temeiurile educației. 4) Complexul generației castrate. 5) Parentologia necesită o abordare multidisciplinară.

ÎNTOTDEAUNA m-a uimit interesul oamenilor mari pentru problemele copilăriei, un interes pe care îl exprimi doar pentru domeniile necunoscute, pentru țări și planete. Copilăria este înfățișată ca o lume necunoscută despre care fiecare e liber să-și imagineze ce vrea. Un fel de Țară a Minunilor în care Sufletul-Alice halucinează la nesfîrșit. Majoritatea adulților vorbesc despre copilărie de parcă ei nu ar fi fost niciodată copii. Despre copii se spun cele mai ciudate lucruri. Însă afirmația cea mai frecvent auzită este aceea că nevoile copilului încă nu au fost înțelese pe deplin sau că ele au fost înțelese taman pe dos. Abia acum oamenii mari par să fi descoperit ce-și doresc copiii.

Mă gîndesc că poate ar trebui să privim tocmai invers? Nu de sus în jos, ci de jos în sus? Sau, mă rog, oricare ar fi susul sau josul. Nu din maturitate spre copilărie, ci invers? De ce să ne chinuim zadarnic să sintetizăm și să conceptualizăm stările firești ale inocenței, cînd e mai simplu și mai interesant să redevenim noi înșine copii?

Ca oricare dintre noi, am fost și eu copil. Mi-am trăit copilăria din plin și am problematizat începînd de la vîrsta de 1 an și jumătate. Țin minte totul începînd de la 2 ani. Țin minte problemele, adevărate probleme pe care le purtam în cap, începînd de la de ce nu se cufundă corăbiile dacă sînt de fier și pînă la ce este dincolo de stele. Am atîtea amintiri și frămîntări din copilărie, încît am umplut cu ele un roman, *Iepurii nu mor*¹, și aș putea să mai scriu zece. Cea mai intensă și plină de probleme perioadă din viața mea, cea mai conștientă, filosofică perioadă, mi-a fost copilăria. Am avut parte și de o soră mai mică cu doi ani, dar și de un frate la o diferență

¹ *Iepurii nu mor* este primul roman semnat Savatie (Ștefan) Baștovoi, scris la 20 de ani. Prima ediție a apărut la Editura Auala, Brașov, 2001, ediția a doua la Editura Polirom, 2007, și a treia ediție la Editura Cathisma, 2012. Este primul roman scris de un moldovean apărut la Paris cu finanțarea statului francez, printr-un concurs al Centrului Național al Cărții (CNL) al Franței și care s-a bucurat de cel mai bun dosar de presă în rîndul autorilor de limbă română traduși în Franța după anul 1989 – *Les lapins ne meurent pas*, Ed. Jaqueline Chambot, 2012. Romanul a apărut de asemenea și în Italia, la Editura Keller – *I conigli non muoiono mai*, 2015.

de zece ani. Știu ce este un copil, ce vrea, la ce aspiră. Nu-mi sînt străini copiii și tot ce e legat de ei. Chiar și numai din această condiție pot să scriu o carte.

Am fost un copil care a trecut prin mai multe modele pedagogice. Întotdeauna a trebuit să oscilez între educația dură de care aveam parte la o școală sovietică și educația cu mare accent pe responsabilizare pe care mi-o ofereau părinții mei. Atît tata, cît și mama aveau studii pedagogice calificate, tata fiind profesor de logică, iar mama venind din domeniul artelor. Pot spune că sînt rodul unui experiment pedagogic.

Cel mai important lucru pe care l-am învățat de la părinții mei este că un copil trebuie să fie bun, priceput și modest. Talentele trebuie dezvoltate și respectate. Oamenii care se pricep la ceva sînt demni de admirație și e bine să învățăm de la ei. Cititul și exercițiul stau la baza priceperii. Dacă un copil citește, pictează sau croșetează, el nu trebuie întrerupt – toți ceilalți trebuie să-i ofere condiții pentru studiu. Acest aspect este important mai ales la țară, unde mai tot timpul este ceva de făcut. Dacă vrei să devii pictor, trebuie să ajungi ca Michelangelo, Repin sau Picasso, dacă ești sportiv, trebuie să ajungi un Cassius Clay. Fii cel mai bun din anturajul tău, dar nu te mulțumi cu asta, căci undeva în Petersburg sau la Roma există copii mai buni ca tine. Sportul e obligatoriu. Băieții trebuie să fie puter-

nici și pricepuți, fetele frumoase și cuminiți. Apără-i pe cei slabi, fii darnic și mărinimos. Nu râde de săraci și de bolnavi. Șantajul, minciuna, frica, invidia, zgîrcenia și lăudăroșenia sînt lucruri rușinoase. Trebuie să fii un bun prieten și să știi să te desparți de cei care au dovedit vreunul dintre defectele enumerate mai sus.

Dumnezeu a îngăduit ca sistemul în care am copilarit să se prăbușească. Chiar în anul căderii URSS eu am ajuns elev la Liceul de Artă din Iași. Altă lume, alte criterii de educație, alte relații între băieți. Viață în cămin cu zece în cameră, mîncare slabă la cantină, profesori rigizi (cu excepțiile de rigoare), sărăcie și dezolare. Exact ca la Bacovia. Eram departe, singur și sărac și nu știam că de acum înainte urma să mă descurc singur.

Atunci era moda discuțiilor despre „generația ratată”. Tatăl meu și mama mea îmi erau prezentați ca niște oameni care și-au ratat soarta în comunism. Noi eram cei care dădeam o șansă țării să-și revină. Căci, nu-i așa, eu citeam Baudelaire, Rimbaud, Trakl și Gotfried Benn, învățam din *Antihristul* lui Friedrich Nietzsche și îmi cumpăram din bănuți cerșiți pe coridorul liceului primele traduceri din Freud și Dolto¹. Dar, oricît aș fi citit și oricît aș fi scris, astăzi aflu că generația ratată sînt de fapt chiar eu. Oameni de vîrsta mea, dar

¹ Amănunte din adolescența autorului alcătuiesc pagini din romanul autobiografic *Fuga spre cîmpul cu ciori – amintiri dintr-o copilărie ateistă*, Editura Cathisma, București, 2012.

și de vârsta părinților mei, le explică adolescenților că părinții lor sînt o generație ratată, că lor le revine responsabilitatea de a schimba mentalitatea, lumea.

Sînt liniștit, am citit destul ca să cunosc că și părinților mei li s-a zis în anii '70 că părinții lor sînt generația ratată, pătrunsă de obiceiuri burgheze și că ei, părinții mei, sînt Generația Pro. O, dar ce se făcea pe vremea lui Eminescu și Caragiale, cum se căznea lumea să meargă la Paris, să învețe „la gît cravatei cum se leagă nodul”...¹

Complexul generației ratate a ajuns astăzi la apogeul său. Tinerii de azi sînt acuzați că nu pot fi nici măcar părinți. Atît de ratați sînt? Cel puțin așa reiese din miile de cărți menite să le explice cum să se poarte cu copiii lor. Atît de tineri, dar atît de ușor și-au acceptat stigma-tul de „generație ratată”! Vorbesc aici în termeni sociologici, căci în acele cărți nu veți găsi o astfel de sintagmă. Acolo totul este roz și pozitiv, și necondiționat. Doar realitatea este alta: mamele ajung să plătească mii de euro pe cărți, cursuri online și seminare în care li se spune indirect că nu sînt bune de nimic.

Fenomenul e halucinant: părinții ajung să execute orbește prescripțiile parentologului, de parcă s-ar afla sub influența unui drog. Grupurile de părinți alcătuiesc structuri aproape ecleziale, cu un limbaj ca-

¹ Mihai Eminescu, „Ai noștri tineri”.

racteristic, apărându-și identitatea ideologică exact ca fanaticii religioși. Studiind discuțiile de pe forumurile „părinților conștienți” constăți cu ușurință că oamenii sînt mult mai preocupați de schimbarea mentalității celorlalți decît de soarta propriilor copii. Orice părere care intră în contradicție cu practicile lor este catalogată ca fiind învechită, periculoasă, dăunătoare. Replici ca: „refuz să citesc așa ceva” sau „nu rezonéz” sînt unele caracteristice. Ca și în cazul sectelor religioase, membrii grupurilor manifestă o autosuficiență bazată pe autoritatea parentologului (guru) de la care se revendică și o omniscunoaștere manifestată prin mînuirea unui set de termeni deprinși într-un timp scurt. Faptul că tot mai mulți termeni și metode folosite în educație sînt împrumutate din practicile spirituale orientale, dar și din șamanism, îndreptățește paralela între fenomenul parentologiei și experiența marilor secte cu acoperire mondială. Cînd spun sectă folosesc acest cuvînt cu sensul său sociologic și chiar penal, fiind știut că în unele țări europene sectele sînt interzise prin lege. Deoarece parentologia are toate caracteristicile unei mișcări spirituale de mare amploare, cred că o discuție la temă din perspectiva teologică și a istoriei comparate a religiilor, cu identificarea procedeeelor de marketing și manipulare, este foarte interesantă și, mai ales, necesară.

Dezvrăjiți-vă!

2. Slabi sau puternici?

1) A suferi înfrângeri nu e totuna cu a fi înfrânt. 2) Relația pe care o are copilul cu părintele va forma caracterul viitorului adult. 3) Felul în care vedem plăcerea și durerea ne determină personalitatea. 4) Rezistența la durerea fizică și suferința psihică sînt un indiciu al sănătății și integrității unei persoane. 5) Experiențele trăite se întipăresc în făptura omului și pot schimba firea.

LA CEI 40 de ani ai mei am cunoscut suficient de mulți oameni înfrînți. Eu fac diferență între un om înfrînt și un om care a suferit o înfrîngere. Există oameni care, deși au trecut prin multe înfrîngeri, totuși nu s-au frînt. Dar sînt și oameni care s-au frînt după prima înfrîngere. De fapt, experiența arată că cel care nu s-a frînt din prima are toate șansele să nu se frîngă niciodată. Învinșii își acceptă condiția de la prima înfrîngere. Dar ce comportă o astfel de înfrîngere în viața unui om și mai există oare șansa de a ne schimba condiția de înfrînt pentru a o lua de la capăt?

Ești un înfrînt sau un învingător? E important să răspunzi. În funcție de răspunsul pe care ți-l dai, se vor schimba pentru tine sensurile acestei cărți.

Am copilărit într-un sat care nu există pe hartă. E atât de mic și neînsemnat, încît nu are nici școală, nici primărie, nici polițist, nici biserică. Dar ceea ce am trăit în acest colț uitat de lume a ajuns subiectul unui roman, al primului roman scris de un moldovean care a fost tradus la Paris. Un grup de jurnaliști francezi au fost atât de impresionați de carte, încît au venit să vadă locurile în care s-a petrecut acțiunea. Astfel, dealurile sălbatice ale copilăriei mele au ajuns pe paginile unui supliment „Le Monde” tipărit în sute de mii de exemplare. Efortul meu de a reține viețile și deprinderile copiilor a fost unul întru totul îndreptățit. Intuițiile pe care le-am dezvoltat de mic au fost înțelese și apreciate de oameni crescuți și educați într-un cu totul alt univers cultural și social. Frământările unui copil dintr-un sat neînsemnat din Moldova au ajuns să fie discutate pe paginile unor reviste precum „Le Monde”, „Le Figaro”, „Le Point”, „Le Canard enchaîné” ș. a.

Mă veți întreba de ce am făcut această divagare. Răspund: pentru că într-o zi mi-am amintit de toți acei copii care mi-au inspirat romanul și m-am întrebat ce au ajuns ei astăzi. Unii au ajuns bogați, alții săraci. Unii au ajuns criminali și au stat în pușcărie, alții

au ajuns preoți. Unii medici, alții s-au prostituat. Unii nici nu mai sînt în viață, murind de tineri. Am încercat să fac o legătură între copiii din mintea mea și oamenii mari care au ajuns. M-am gîndit la părinții lor și la relația pe care au avut-o cu propriii copii. În ce măsură părinții le-au determinat viața de mai tîrziu? Această întrebare m-a frămîntat în mod special, deoarece cunosc frați care au crescut în aceeași casă, dar care au destine total opuse.

Mi-am dat seama că ceea ce ne face diferiți este chiar modul în care privim plăcerea și durerea. Aceste două realități fac parte din viața noastră. Numim durere tot ce ni se poate întîmpla între o lovitură de ciocan peste deget și cea mai cumplită boală care sfîrșește în moarte. Căzătura unui copil de pe cal este însoțită de durere, dar întrebarea pe care ne-o punem este: vom renunța la bucuria de a călări un cal de frica unei eventuale căzături? În ziua de azi mulți părinți preferă să nu-și riște sănătatea odraslelor. Jocurile copiilor sînt tot mai lipsite de riscuri, dar pentru mulți ele nici nu mai există: s-au mutat în spațiul virtual. Același lucru este valabil și în cazul durerii sufletești. Gradul de rezistență în fața depresiilor, dezamăgirilor de orice fel este indiciul sănătății și integrității unei persoane și, respectiv, al mediului din care provine. În continuare vreau să analizez mai multe principii și rețete pe-

dagogice pentru a judeca rezultatele pe care le dau în materie de rezistență la durere, precum și gradul lor de deschidere spre bucurie și împlinire personală.

Vă considerați un om puternic sau slab? Răspunsul îl veți avea de îndată ce judecățile făcute de mine vă vor părea prea dure sau poate juste. Dacă rezistența în fața durerii și a răului face un om să fie puternic, atunci un om înfrînt este un om care a capitulat în fața durerii. Omul puternic nu este doar un învingător al răului, ci, mai presus de toate, este un purtător al bucuriei.

Bucuria se agonisește.

Natura umană se schimbă în funcție de experiențele trăite, astfel încît un om măcinat de răutate capătă o fire rea, precum omul victorios în lupta sa cu răul capătă o fire bucuroasă. Aceste deprinderi ni le însușim fiecare dintre noi încă din copilărie, de aceea în toate culturile și societățile de la începutul lumii și pînă astăzi educația oferită copiilor a ocupat un rol primordial. Tot ce nu se învață la timp nu se mai învață niciodată. Dacă părinții și înaintașii noștri vorbeau de importanța celor „șapte ani de-acasă”, japonezul Masaru Ibuka¹ merge și mai departe, afirmînd că bazele profunde ale educației se pun pînă la vîrsta de trei ani,

¹ Masaru Ibuka (1908-1997), cofondator al companiei japoneze Sony. Este autorul unei cărți de pedagogie apărută în Japonia și SUA la începutul anilor '70, *După trei e prea tîrziu*. Cartea a fost tradusă în multe limbi pe tot globul, nu și în limba română.

după aceea totul devenind „prea târziu”. Desigur, e o sentință radicală. Credința creștină ne învață că nicio dată nu este prea târziu. Dar cum să pricepem pe ce treaptă a devenirii ne aflăm? Ne e ușor deoarece coborîm sau poate că ne e greu pentru că urcăm? Sau poate mai lucrăm la gradul de rezistență în fața răului și mergem înainte, pînă învingem?

1) Iubirea necondiționată - a cîștî de Black Friday.
2) Alife Kohn - un soț în contradicție cu Biblia. 3) Iubirea nu se confruntă cu afecțiunea. 4) Mitul Omnipresenței. 5) Capacitatea de a iubi diferă de la om la om. 6) Dragostea se cultivă prin educație.

AȚI OBSERVAT, desigur, că nu mi-am început cartea cu vorbe dulci despre iubire așa cum încep majoritatea cărților la modă. Știi ce e iubirea, nu? E chemarea aia pe care e prinosă necondiționat.

E o condiție să fii necondiționat? Pentru tot mai multă lume se pare că da. Deoarece am devenit o societate de consum, prioritățile economice le înlocuiesc pe cele spirituale. Altfel crează cererea scoaterii pe tarabă... mitul iubirii necondiționate a creat îndată cumpărătorul. Omul modern, însingurat și cu prea puțin timp pentru sașii săi, alege să se profitul-siunea iubirii necondiționate ce la oferta de Black Friday. Dar dacă cererea crează poate fi satisfăcută? Poate e mai cîștit să pretindem oțta rubine cîta usorim?